

Predplata u Šibeniku:
Pojedini broj stoji 4 pare
Na knu 6 para
Predplata van Šibenika:
na godinu 8 Kr.
na po godinu 4 Kr.

Vlastnik,
izdavatelj i odgovorni urednik:
VLADIMIR KULIĆ.

HRVATSKA RIEČ

Pisma i predplate šalju se uredništvu. — Neprimljena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju. — Oglasi se tiskaju po 20 para, priobćena, zahvale, itd. po 40 para redak ili po pogodbi.

Tiskarnica
Ivan Sflaginat
Trg Sv. Ivana.

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

30 TRAVNJA 1671.
U 9 SATI PRED PODNE
U BEČKOM NOVOM MJESTU
NIEMAC KRVNIK
NA VJERU
ODRUBI GLAVU
PETRU ZRINSKOMU
BANU HRVATSKOMU
I
KRSTI FRANKOPANU
PJESNIKU UMNIKU
JUNACIMA
JER SU LJUBILI DOMOVINU
I JER SU BILI BOGATI

NJIHOVE SU OBITELJI UNIŠTENE
IMANJA NJIHOVA RAZGRABLJENA
KOSTI NJIHOVE RAZNEŠENE
U TUDJOJ ZEMLJI POGAŽENE OSKVRNJENE

KRVNIK
NJIHOVU MISAO — NJIHOV NAROD
NIJE USMRATIO

USPOMENA NA HRVATSKE MUČENIKE
ŽIVIT ÓE
U VJEKOVE VJEKOVA
SLAVA IM!

Preporučamo Hrvatima, da čitaju Urotu Zrinsko-Frankopansku od Kumičića.

Prodiranje Njemštine.

Dok se mi prepiremo, koja je stranka bolja i svjesnija, dok trošimo svoje sile, gložući se između sebe kadkad radi čisto prljavih stvari, dotle nam se najopasniji neprijatelj tiho i polagano šulja u kuću, namješta se i širi po njoj, da nam odjednom zagospodari. Ciljamo ovim na njemštinu, na njezino državno uvlačenje i širenje po našoj domovini. I premda mi vrlo dobro spoznajemo, kakva nam pogibao od nje prijeti, ipak ostajemo gotovo ravnodušni pred njezinim napredovanjem, i ne znamo, ili nećemo, da joj zakrčimo pute. Sva su naša junštva časovita. Bilo je trenutaka, kad bi se naša štampa s pravom jarošću podigla proti njemštini, kad joj se vikalo: doli s njome! i kad se pozivalo sve i svakoga, da ju suzbije. Bilo je časova, kad su zastupnici znali u Beču i u Zadru, da oštro prosvjeduju proti uvlačenju te najezde, i svak je to odobravao. Na tome je napokon sve i ostalo, dok među tim njemština sve više zahaća maha.

Ne će bit ništa smiono ni zorno, ako rećemo, da bismo suzbijanje njemštine imali uzeti među prvim zadacima narodne naše politike. Opasnost, koja nam u njemštini prijeti, tako je silna, da se mi moramo lecnuti i raditi svim našim silama, da je odklonimo.

Nijemac je bio uvijek zakleti dušman hrvatskoga naroda; ta poznato je, da nam je baš on zadao najveće muke i nevolje u prošlosti, i da se najtužnije i najkrvavije uspomene povjesti naše vežu upravo s tim narodom. Kao krvava, crvena nit prolazi kobno ime njemačko svakom stranicom knjige naših uspomena, zгода i nezgoda naših. Eto baš sutra Hrvati moraju da se sjetie dvaju svojih najvećih narodnih velikana, koji su izdajnički bili na stratištu pogubljeni od njemačke ruke. —

Idemo još dalje, te kažemo, da, kad i ovog svega ne bi bilo, kad ne bismo imali zašto da s ogorčenjem pomislimo na Niemca, opet bismo prodiranju njemštine morali stati na put svjedj i svugdji. Svakome je poznato, da je danas nje-

mački narod jak, velik i moćan, da teži preko grauce svoje države, da mu se hoće ekspanzivnosti i da baš amo na našim obalama, na jadranskom moru traži oduška sebi i svojim interesima. Nijemac je uztrajan, neumoran, zadržt i bezobziran, ne boji se poteškoća, — ima li nekakav cilj, on k njemu ide makar polagano, nevidljivo, — ali svjedj sigurno, proračunano. Takova mu je čud, to je karakteristika njegova.

Kad je dakle Niemac naumio, da se uvuče među nas, to znači, kako on računa, da će mu to i uspeti. Do sad barem vidimo, da mu posao uspjeva. On ne navaljuje, ne salazi k nama kao osvajatelj, već mućke, zaštićen i ohrabren, šalje amo k nama svoje predstraže, da mu pripreve zemljište. On ne iznenadjuje; — bez žurbe, tiho, odmjerenno razvija svoj plan.

Pred dvadesetak godina njemački je jezik bio po Dalmaciji skoro nepoznat. Za nas kao i za naše praotce Niemci su bili „niemi“; nismo ih razumievali, nisu s nami mogli govoriti.

Danas eno njemačkoga jezika po uredima, po školam, po putevima, po željeznicam, parobrodima, u trgovini. Njemački jezik se koči kod nas kao u svojoj kući. Eno ga po Bosni po Hrcegovini. Eno silih naselbina - u svakom našem gradu.

Njemački jezik smatramo narodnom pogibelju iznarodjenja, dapače idemo tako daleko, da jasno i glasno iztčemo, kako nam je Niemstvo jedina pogibelj, koja nam prieti propašću narodnog našeg državnog, kulturnog i prosvjetnog života.

Svak, tko i malo razmišlja, treba da to uvidi. A, kad je tako, onda nami, kao narodu, ne ostaje, nego da na vrijeme suzbijemo tu narodnu pogibelj. Treba da se u tu svrhu organizujemo i da poduzmemo sve, što nam je moguće. Nego o tom u narednom broju.

Naše parobrodarske sveze.

Svaki građanin ovoga grada, koji ima prigodu, da obći sa stranim svetom, nalazi se u neprilici, kad mora da odgovori na sto put opetovano pitanje, zašto i kako je to, da se najbrže pruge Lloyd i Ugarsko-hrvatskog društva ne svraćaju u šibensku luku. Ta u Šibeniku se je stala razvijati tvorničarska industrija; promet je dosta velik; prilike za pravi procvat trgovine u svakom su pogledu povoljne; grad broji oko 12.000 duša itd.

I zbija se da se ničim protumačiti zašto je Šibenik zapostavljen u pogledu brzih pruga. Neprocjenjiva je šteta, što Šibenik uslied toga trpi, jer da nije druge, očećan mu je saobraćaj sa trgovačkim svetom, a po tom zapostavljen i omalovažen.

Da se jednom učini kraj tom nesnosnom stanju, treba da svi, koji su pozvani da štite interes našeg grada, nastoje, da sklone parobrodarska društva, da bi se svi njihovi brzi parobrodi svraćali u našu luku.

I naš se zastupnik *Dr. Dulbić* u ovom pitanju zauzeo. Ali na upit, što ga je u tom predmetu postavio ministarstvu trgovine, nije do sad bilo još odgovoreno. Ipak doznajemo, da se pridržalo ministarstva trgovine i Lloydove vode pregovori.

Nego po izkustvu sudeći, bojati se je, da naš grad ne bude i opet pri tim pregovorima zapostavljen. To sudimo po tomu, što je u plovidbenom redu, koji je Lloyd utanačio sa dalmatinskim parobrodarskim društvima, Šibenik, kao i do sad, omalovažen i zapostavljen. Društvo Lloyd naime sebi je pridržalo tri brze pruge za Dalmaciju, od kojih samo jedna uzimlje u obzir naš grad, a to je u istinu pre malo, te ako Lloyd ne odredi i za Šibenik sve tri pruge, ne možemo biti ni najmanje harni na daru.

Što se tiče Ugarsko-hrvatskog društva, koje je toliko zaslužno u pogledu urednog i razgranjenog pomorskog saobraćaja u Dalmaciji, mislimo, da će se odzvati pravednim željama, toliko našega grada, koliko i trgovačkog sveta, i da će u svojim brzim prugam uvrstiti i šibensku luku.

Ove brze pruge pitamo, jer su potrebite za razvitak i napredak ovog grada, a ni dotičnim društvima ne bi bile na štetu.

Njegujmo naše more!

Već je tomu duže vremena, da es nesretni običaj ubojstva riba dinamitom uvukao na žalost po cijeloj Dalmaciji, te ga rabe ribari i ne ribari.

Koliko je ovaj način lova pogibejljan i po samom dinamitaru, dokazuju nam oni mnogi ribari, koji bez ruku hodaju, kao i oni, koji su u času eksplozije na čas usmrćeni bili.

Ali, uza svu pogibelj, dinamitara ima mnogo. Ne znaju jadni, i ako za čas dobiju koju krunu, da dinamitom baraju more i da ne će s vremenom imati što ubijati.

Koliko je ribanje dinamitom štetno za sveukupno naše ribarstvo, mogu nam kazati sami ribari, a i pustoš naših rieka i jezera, te pitomih zatona i prodora najbolje dokazuju ono zlo, što ga dinamita počinja.

Ne šteti ona nijednu vrst riba, ni raka, ni dupina, ni morskog psa. Od najmanje do najveće sve ubija. Ako ćemo dakle štiti ribarstvo, najprije je zahtjev naravni, da iz mora uklonimo dinamitu, da dinamitaru zapriječimo njegov štetni zanat.

To se postizava kaznom i onemogućujuć prodaju ribe ubijene dinamitom.

Što se tiče kazne, za to treba da se brigaju pozvane vlasti, čiji nadzor trebalo bi da bude što strožiji.

Prodaja ribe ubijene dinamitom će se zapriječiti, ako kupci ne budu *lijeli* takve ribe kupovati.

Zato kupac treba da pozna takovu ribu. Znajući, po kojima se sigurno može znati je li riba ubijena dinamitom, ili ne, jesu sliedeći:

1. Smrtna ukočenost kod riba ubijenih dinamitom ne postoji. S toga, ako ribu ubijenu dinamitom uhvatimo za glavu i podignemo repom u vis, trup će sve amo tamo, dok kod riba uhvaćenih

NEPOZVANIM.

Gospodin Borčilo Šime, Šarić Marko i Rora Paško iz Šibenika upravili su mi jedno otvoreno pismo. Isto je podpisano i od gg. Škarice Petra i Pekasa Ive. Od srca žalim, što su se imena ove dvojice našla sa onom trojicom.

Ovaj moj odgovor ne upravljam dakle nepozvanim radi njih, nego radi dobre stvari, kojoj bi trebalo da svi služimo, a koju oni hoće da izrabe u svoje osobne svrhe.

Ja se gg. Borčilu, Šariću i Rori čudim, kako oni dolaze da odgovaraju na pismo od mene upravljeno Gosp. Miji Iljadici.

Nego ipak ja ih razumijem. Ono pismo nije moje osobno, nego je zaključak skupštine složnih šibenskih Hrvata, držane dne 9. ovoga mjeseca. Onaj zaključak složnih šibenskih Hrvata izključuje svaku neslogu, pa oni, kojima sloga poštenih građana ne ide u račun, hoće da se pokažu posve drugačiji nego jesu. Oni sami sebe siluju, da se izkažu kao janjci, kao otci otačbine, kao ljubitelji, dobrotvori, prosvjetitelji grada i okolice. Oni se sile da govore, kako ne čute i za to je ono njihovo pismo smiešno, neozbiljno, neiskreno i lažno za svakoga tko ih poznaje.

Na to njihovo pismo nebi trebalo da odgovaram, ali ipak ovo pismo pišem, jer hoću da momu gradu sačuvam dobar glas, jer hoću, koliko mogu, da sačuvam slogu svih poštenih građana, jer hoću napokon da zapriječim svako zavaravanje, da spriječim u ovom gradu svaku borbu za lične interese.

Kad smo se mi pravaši složili sa blagopokojnim Vit. Šupukom, znalo se, da smo to učinili u svrhu, da se posvetimo kao pravi građani koristi našeg grada i okolice.

Mi smo kroz ove dvie godine naše uprave i dokazali, da nam je poštenje i napredak občinskih interesa nada sve.

Uza sve stare dugove, uza sve mnogobrojne nove radnje i po gradu i po selima i uza sve nepredviđene troškove, občinska uprava može se ponositi, da je smanjila pririz za 50 po sto.

Novih dugova nije učinjeno, jer da se je učinilo, nebi se mogao sniziti pririz.

Ovaj i ovakov rad složnih Hrvata u Šibeniku — samo na korist pučanstvu, a ne na osobnu korist — gg. Borčilu, Šariću i Rori ne dopada se i za to su proti slogi, kakovu složni Hrvati hoće.

Ovdje bih mogao prestati, ali ne smijem, jer hoću da upitam: jeli to njihovo pismo ruganje sa složnim Hrvatim u Šibeniku, ili je ozbiljno upravljeno ciljem Šibeniku? jeli njihovo pismo pisano da učine koristi Šibeniku i jesu li oni predstavnici narodne stranke u Šibeniku?

Ruganje nije, jer ruglu izvrnuti rad i obstojeću slogu Hrvata u Šibeniku nisu onakovi ljudi ni dorasli ni moćni.

Ozbiljno ne može da bude, jer njihova imena predpostavljaju sasvim drugo, nego ozbiljno i pošteno pisanje.

Za korist Šibenika nisu pisali, jer njihov rad nije donio Šibeniku koristi, a jeli njima u Šibeniku, to svak znade.

A jesu li oni predstavnici narodne stranke u Šibeniku? kažem: nisu; jer narodna stranka u Šibeniku nije spala na to, da Borčilo, Šarić i Rora budu njezini vodje; čestiti predstavnici narodne stranke jesu složni s pravašim i hoće slogu „dobrih u dobru“, kao što je pravaši hoće.

Što su dakle htjeli? uzalud ustaju svojom prošlosti, svojim radom i otačbeništvom; uzalud kliču za su vodje, uzalud se kite veledušjem. Sve, sve im je u taman. Ta okladio bih se, da su se sami sebi smijali, kad su ono i onakovo pismo pisali.

Oni vele: „u ono doba izmirenja jedan dio Šibenskih narodnjaka nije htio, da pristupi slogi, već se držaše postrance, kao da nevjeroje u iskrenost Vašeg slaganja i izmirenja. I jedan dio pravaša nehtjede ući u slogu, nego odpade od Vaših redova“.

Gospoda Borčilo, Šarić i Rora ovdje nišane na kuću Iljadica, kao da oni tobože radi naše neiskrenosti niesu htjeli biti uz Šupuka?

Kako mogu takova šta u javnosti tvrditi, dok ciele Šibenik zna, da su se Iljadici ciele dvie godine prije naše sloge urotili bili proti Šupuku i njegovom ekonomičnom i političkom obstanku?

Kako mogu što takova tvrditi, kad ciele Šibenik zna, da se je Šupuk sa svojim pristašam (a to su i oni glavom učinili) — radi nebratskih, proti slogi čina, — morao odalečiti iz Narodne Čitaonice, kojoj je pok. Šupuk bio glavnim utemeljiteljem i uzdržavateljem?

Što se tiče stranke prava to svak zna, da je ona ostala složna i njezini pristaše smatrali su, da je do njihova obraza i poštenja održati uglavljenu slogu.

Ta sloga i danas postoji, pa ma što Borčilo - Šarić - Rora poduzimali, postojati će i u buduće. Slogu Šibenskih Hrvata nemogu pomutiti ljudi, kojima su pred očima samo osobni interesi.

Hvale se, da su oni: Borčilo, Šarić, Rora, odgojili nas mladje!!! Prosvjedujem najenergičnije proti tomu, jer takovi niesu mogli odgojiti nikoga u ljubavi za občinskim dobrom, kao ni prema otačbini, poštenju i žrtvam.

Oni da su pohrvatili Šibenik i okolice? Oni? a Simeone Borcillo je još god. 1885 podpisivao javne proglaše proti Hrvatstvu ovog grada, u onoj krvavoj borbi, u kojoj sam se i ja - premda još mlad - izlagao, te pamtim.

Oni pohrvatili Šibenik i okolice? A zašto ne kažu javno i otvoreno uzrok, radi kojega su se priključili odnosno vojevali u hrvatskoj stranci?

Pomoći ću im ja. Otvoreno im kažem, da onaj isti uzrok, koji ih je doveo u narodnu stranku, ovaj isti je činio, da se nudjaju taljancima i srbima.

Oni nieću da su to radili. Plesovi, zabave i taljanski govori svakom su — tko ima uši da čuje i oči da vidi — poznati, te po tom zna, da su se nudili. Istina je takodjer, što im je na čast, da su Taljanci i Srbi pogledali njihove nakane i nisu im htjeli služiti sredstvom.

Oni se obaraju na „Hrvatsku Krunu“; ali premda to na me ne spada, mogu im prišapnuti, da nije ona kriva, ako se je tko okorišćivao občinskim novcim, ako je tko počinjao izdajstva i razbojništva (Zlatarović docet), ako je i glas našeg grada radi toga trpio u ugledu; ne, nije svemu tomu ona kriva; nije ona „nemoralna grješnica“ nadjenula ime „Hrv. Kruna“ na sramotu Hrvatstva, već na diku i korist našu; a nemoralna i sramotna jesu djela, koja su neki — tobože pristaše narodne stranke — u Šibeniku počinjali.

U ostalom, zašto ne tuže dopisnika i sebe ne operu?

Gospoda Borčilo, Šarić i Rora treba napokon da znadu još ovo, i sada i u buduće: moje i mojih drugova nastojanje, sastojati će u tomu, da na upravu občinsku dodju ljudi poštene, koji će se zauzimati za napredak grada i okolice i u materijalnom i moralnom smislu.

Ako među tim ljudima nebude nekih imena, cielei grad, sva okolica razumiti će zašto su bila izpuštena i svak će se tomu veseliti.

Ti ljudi će svojim djelom, a ne riečim svjedočiti svim pripadnicim naše općine, da će nastojati o svakom napredku u gradu i da će i naša sela, do sada tako zapuštena, pridignuti i gradu zblížiti; razumije se, biti će izabrani iz narodne i pravaške stranke.

Kako se po svemu vidi, gospodo Borčilo, Šarić, Rora — Vi bi trebali molit gradjanstvo za oproštenje, a kamo li da se sami razbacujete veledušjem praštanja. Vi neimate napose meni što oprostiti, jer ja radim po mojem uvjerenju i poznavanju ljudi; to se Vama možda nedopada, ali to je moja dužnost.

Poziv u vašu slogu, kakovu je Vi želite, odbijam priezirom, jer neiskrena i sumnjiva, a ja ću se boriti proti svakom pokušaju, koji smjera na to, da narod bude zaveden.

Kad bude žetva, Šibenik će i okolica pobrati i u snopić sastaviti nezdravo klasje, koje je niklo na njihovoj njivi od sjemena, koje je čovjek — neprijatelj — preko noći posijao i baciti će ga u vatru, a zdravo klasje će pokupiti i spraviti u žitnicu svoju.

Takovi moraju biti budući občinski izbori u Šibeniku.

Marko Stojić.